

EL TEILHARDISME A CATALUNYA

T. Glick

Thomas Glick en el present treball analitza com les idees evolucionistes de Teilhard de Chardin varen ser introduïdes i difoses a casa nostra. Les idees de Teilhard varen produir una despolemització del tema de l'evolució entre els catòlics.

La fi de la resistència a Darwin a Catalunya, i a Espanya en general, que es féu tan evident en els innombrables actes de commemoració de la seva mort el proppassat 1982, s'associava, en els seus orígens, amb la difusió de les idees evolucionistes de Pierre Teilhard de Chardin, que van produir l'efecte de despolemitzar el tema de l'evolució entre els catòlics, i creà el context adequat per a fornir una aproximació catòlica a l'evolució, cosa que estaria en consonància amb l'encíclica "Humani generis". Les activitats dels paleontòlegs a Madrid i a Catalunya, iniciades el 1950 i continuades durant els seixanta, preparen l'opinió pública per a una discussió no ideològica sobre Darwin i l'evolució, el 1980. El centre més important de discussió sobre Teilhard va ser, indiscutiblement, el Museu Paleontològic de Sabadell, sota la direcció de Miquel Crusafont i Pairó, els treballs del qual com a paleontòleg evolucionista ja he discutit en altres ocasions.

Recentment David Vampola i jo mateix hem iniciat una anàlisi quantitativo-comparativa de la difu-

sió de les idees de Teilhard, basada en una àmplia bibliografia compilada per Joan E. Jarque, particularment rica en dades d'encreuaments culturals, tals com la identificació de les traduccions i articles dels temes teilhardians des de 1969. A partir d'aquestes dades hem elaborat unes corbes generades per ordinador que descriuen el model general de la difusió de les idees de Teilhard, juntament amb una altra sèrie de corbes que es basen en dades per a països i llengües concrets.

Les dades no produeixen una distribució normal, sinó preferentment una corba amb unes especials propietats idiosincràtiques, explicables, no obstant, en el context del típic desenvolupament i difusió d'idees, en particular de les modes científiques i intel·lectuals. En la figura 1 veiem la distribució global de 3096 títols sobre temes teilhardians en el període dels disset anys compresos entre el 1953 i el 1969. Hi ha un període inicial de gestació lenta (1953-1957), seguit d'un segon (1958-1962) on les discussions s'intensifiquen i els títols apareguts experimenten un creixement logarítmic. El tercer període (1963-1966) correspon a la màxima popularitat, quan la corba assoleix el seu punt més àlgid. El darrer període (1963-1966) és el de la davallada, el típic final d'una moda intel·lectual.

El procés de difusió fou impulsat d'una manera clara per la publicació de "Le phénomène humain" el 1955. La prohibició de la venda d'obres de Teilhard a les llibreries catòliques el 1957 no afectà de cap manera el creixement de les publicacions. Més significativa encara és la manca d'incidència del "Monitum" de juny de 1962, quan l'església advertí els creients dels perills de la filosofia del jesuïta. En la nostra corba, el Monitum es situa precisament en el punt que marca l'inici de la fase explosiva d'aparició creixent de títols. En aquest context, l'església s'adonà de la inipient allau de propaganda

teilhardiana, però va ser el patró general: hi ha un impotent per a actuar-hi llarguíssim període de gestació o incubació (1948-1958), caracteritzat principalment pel fet que la discussió és patrimoni dels especialistes; l'explosió del 1959 reflecteix l'aparició de l'edició castellana de "L'aparition de l'homme", el primer dels volums populars de Teilhard, generalment disponibles a la península; el paradoxal efecte estimulante del Monitum és també obvi. Els alts i baixos de la corba catalana són un reflex de la relativa petitesa de la mostra, però també del fet que els articles periòdics (inclosos a la bibliografia de Jarque) són molt sensibles als capricis temporals o a modes intel·lectuals que acostumen d'incidir molt en moments determinats. El fet que la corba no davalli precipitadament el 1969, probablement reflecteix l'impuls de l'escola de Sabadell.

Fins i tot a l'Espanya franquista, el 82 % dels títols de Teilhard aparegueren després de la promulgació del Monitum.

Una anàlisi comparativa de les dades mostra alguns models interessants. Primerament, les corbes de popularitat assoleixen màxims als països catòlics o de parla romànica abans que als països de barreja de religions o de parla germànica. Es dona, doncs, un retard segons la ideologia i la llengua dels països estudiats.

En segon lloc, veiem que el Monitum només influï en els països de parla anglesa, provocant-hi el desànim o la davallada de les discussions sobre Teilhard (figura 3). Aparentment, els Estats Units i els catòlics anglesos observaren l'ordre papal d'una manera més seriosa que no pas els seus correligionaris llatins.

La corba de títols teilhardians publicats a Catalunya (figura 4) reflecteix

BIBLIOGRAFIA

Joan E. Jarque, *Bibliographie Générale des oeuvres et articles sur Pierre Teilhard de Chardin* (Fribourg, Editions Universitaires, 1970).

T. Glick